

DÖVİZ CİNSİNDEN YAPILAN FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMELERİNİN KİRACI AÇISINDAN DEĞERLEMESİ ve MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

VALUATION AND ACCOUNTING OF FINANCIAL LEASE AGREEMENTS IN FOREIGN CURRENCY

Serkan ŞAHİN*

ÖZ

Finansal kiralama, kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devredilip devredilmediğine bakılmaksızın bir iktisadî kıymetin mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan tüm riskler ile yararların kiracıya bırakılması sonucunu doğuran işlemlerdir. Döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmelerinin kiracılar açısından değerlendirilmesi ve ortaya çıkan kur farkları ile faizlerin dönemler itibari ile muhasebeleştirilmesi, finansal kiralama sözleşmesi ile kiralanan iktisadi kıymetlere uygulanacak amortisman oranlarının belirlenmesi konuları; 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Vergi Usul Kanunu Genel tebliği ile Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından verilen Özelgeler çerçevesinde değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Finansal Kiralama, Değerleme, Faiz, Kur Farkı, Amortisman.

JEL Sınıflandırması Kodları: M42, F40

ABSTRACT

Leasing is a transaction that results in all risks and rewards arising from ownership of an economic asset regardless of whether the right of ownership has been transferred to the lessor at the end of the lease term. The valuation of financial leasing agreements in terms of foreigners and the recognition of foreign currency differences and interest rates by periods, determination of depreciation rates to be applied to leased economic assets by leasing agreement; The Tax Procedure Law no. 213 was subjected to an evaluation in accordance with the General Communiqués of the Tax Procedure Law and the Revenue Administration.

Keywords: Finance Lease, Valuation, Interest, Exchange Rate Difference, Depreciation.

JEL Classification Codes: M42, F40

* Vergi Müfettişi, Hazine ve Maliye Bakanlığı, vmyserkan@gmail.com, ORC-ID: 0000-0002-4406-3615 Şahin, S.(Şubat 2019). Döviz Cinsinden Yapılan Finansal Kiralama Sözleşmelerinin Kiracı Açısından Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi, *Vergi Raporu*, 233, (58-74).

GİRİŞ

4842 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanununun 25. maddesi ile 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na finansal kiralama işlemlerinde değerlendirme hükümlerini düzenleyen Mükerrer 290. madde eklenmiştir. Finansal kiralama işlemlerinde değerlemeye ilişkin usul ve esaslar 319 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde açıklanmıştır.

Bu yazımızda; kiracı açısından döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmelerinin kiracılar açısından değerlemesi ve ortaya çıkan kur farkları ile faizlerin dönemler itibari ile muhasebeleştirilmesi, finansal kiralama sözleşmesi ile kiralanmış iktisadi kıymetlere uygulanacak amortisman oranlarının belirlenmesi konularında; 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ve Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından verilen Özelgeler çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır.

1- FİNANASAL KİRALAMA

213 sayılı Vergi Usul Kanunu(VUK)'nun mükerrer 290. maddesinin 3. fıkrasında; finansal kiralama, kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devredilip devredilmediğine bakılmaksızın bir iktisadî kıymetin mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan tüm riskler ile yararların kiracıya bırakılması sonucunu doğuran kiralamalar olarak tanımlanmış olup; kiralama işleminde iktisadî kıymetin mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi, kiracıya kira süresi sonunda iktisadî kıymeti rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması, kiralama süresinin iktisadî kıymetin ekonomik ömrünün % 80 inden daha büyük bir bölümünü kapsamaması veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının iktisadî kıymetin rayiç bedelinin % 90'ından daha büyük bir değeri oluşturması hallerinden herhangi birinin varlığı durumunda işleminin finansal kiralama kabul edileceği hükme bağlanmıştır.

213 sayılı VUK'un Mükerrer 290. maddesinin birinci fıkrasının 2 numaralı bendinde; kiracı tarafından finansal kiralama işlemine konu iktisadî kıymeti kullanma hakkının ve sözleşmeden doğan borcun, kiralama konusu iktisadî kıymetin rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirileceği hükmüne yer verilmiştir.

213 sayılı VUK'un mükerrer 290. maddesinin 3. fıkrasında; kira ödemelerinin, sözleşmeye göre kira süresi boyunca yapılması gereken kira ödemeleri olduğu; kira ödemelerinin bugünkü değerinin, sözleşme tarihinde kiralamada kullanılan faiz oranının dikkate alınması suretiyle hesaplanan bugünkü değerlerinin toplamı olduğu açıklanmıştır. Kiralamada kullanılan faiz oranının ise; kira ödemeleri ile garanti edilmemiş kalan değer toplamının bugünkü değerini kiralamaya konu iktisadî kıymetin rayiç bedeline eşitleyen iskonto oranı olduğu hüküm altına alınmıştır.

319 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde; İktisadi Kıymetin Rayiç Bedeli'nin , bir iktisadi kıymetin değerlendirme günündeki normal alım satım değeri olduğu , bu bedelin sözleşmenin başlangıcında tespit edilmesi gerektiği ve iktisadi kıymetin maliyet bedeli ile sözleşme başlangıcındaki rayiç bedeli arasında bir farkın bulunmaması gerektiği hükümlerine yer verilmiştir.

213 sayılı VUK'un Mükerrer 290. maddesinin ikinci fıkrasının; 1 numaralı bendinde kiracı tarafından aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadî kıymetin kullanma hakkının bu Kanunun mükerrer 298. maddesi ve üçüncü kitabının üçüncü kısmının birinci bölümünde kiralama konusu iktisadî kıymet için belirlenmiş esaslar çerçevesinde yeniden değerlemeye ve amortismanına tâbi tutulacağı; 4 numaralı bendinde kiracı tarafından finansal kiralama sözleşmesine göre yapılan kira ödemelerinin, borç anapara ödemesi ve faiz gideri olarak ayrıştırılacağı ve ayrıştırma işleminin her bir dönem sonunda kalan borç tutarına sabit bir dönemsel faiz oranı uygulanmasını sağlayacak şekilde yapılacağı hükme bağlanmıştır.

2- DÖVİZ CİNSİNDEN YAPILAN FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMELERİNİN KİRACI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1- Faiz ve Kur Farkı Yönünden Değerlendirme

*213 sayılı Vergi Usul Kanununun 258. Maddesine göre Değerleme ; “Değerleme, vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tesbitidir.” şeklinde tanımlanmıştır.

213 sayılı Vergi Usul Kanununda, yabancı paraların değerlendirme işlemine yönelik olarak 280. Maddesinde aşağıdaki hususlar yer almaktadır:

“Yabancı paralar borsa rayici ile değerlendirilir. Borsa rayicinin takarrüründe muvazaa olduğu anlaşılırsa bu rayici yerine alış bedeli esas alınır.

Yabancı paranın borsada rayici yoksa, değerlemeye uygulanacak kur Maliye Bakanlığınca tespit olunur.

Bu madde hükmü yabancı para cinsinden olan senetli veya senetsiz alacaklar ve borçlar hakkında da caridir. Bunlardan vadesi gelmemiş senede bağlı alacak ve borçlar, bu Kanunun 281 ve 285 inci maddeleri uyarınca değerlendirme günü kıymetine irca edilebilir.”

*27.01.1985 tarih ve 18648 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan **163 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği**nde özetle aşağıdaki hususlar yer almaktadır;

“...1.Yatırımların finansmanında kullanılan kredilerle ilgili faizlerden kuruluş dönemine ait olanların sabit kıymetle birlikte amortisman yoluyla itfa edilmek üzere yatırım maliyetine eklenmesi gerekmekte; işletme dönemine ait olanların ise, ilgili buldukları yıllarda doğrudan gider yazılması ya da maliyete intikal ettirilmek suretiyle amortismanına tabi tutulması,

2. Döviz kredisi kullanılarak yurt dışından sabit kıymet ithal edilmesi sırasında veya sonradan bu kıymetlere ilişkin borç taksitlerinin değerlendirilmesi dolayısıyla ortaya çıkan kur farklarından, sabit kıymetin iktisap edildiği dönem sonuna

kadar olanların, kıymetin maliyetine eklenmesi zorunlu bulunmakta; aynı kıymetlerle ilgili söz konusu dönemden sonra ortaya çıkan kur farklarının ise, ait oldukları yıllarda doğrudan gider yazılması ya da maliyete intikal ettirilerek amortisman konusu yapılması,...

05.05.2004 tarih ve 25453 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan **334 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği**nde özetle aşağıdaki hususlar yer almaktadır;

“...III. KUR FARKLARI

163 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile yatırımların finansmanında kullanılan kredilere ilişkin faiz giderleri ile yurt dışından döviz kredisi ile sabit kıymet ithal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan kur farklarının, aktifleştirme tarihine kadar olan kısmının maliyete intikal ettirilmesi, aktifleştirildikten sonraki döneme ilişkin olanların ise seçimlik hak olarak doğrudan gider yazılması veya maliyete intikal ettirilmek suretiyle amortismanına tabi tutulması gerektiği açıklanmış bulunmaktadır.

Lehe oluşan kur farklarının da aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmının maliyetle ilişkilendirilmesi, aktifleştirildikten sonraki döneme ilişkin olanların ise kambiyo geliri olarak değerlendirilmesi veya maliyetten düşülmek suretiyle amortismanına tabi tutulması gerekecektir. Ayrıca, daha sonraki dönemlerde, seçimlik olarak hangi hak kullanılmışsa o yönetime göre işlem yapılmasına devam edilecektir...”

T.C. Kırşehir Valiliği Defterdarlık Gelir Müdürlüğü’nün 27.10.2011 tarih ve B.07.4. DEF.0.40.10.00-008-19 sayılı **özelgesinde** özetle aşağıdaki hususlar yer almaktadır;

“...kiracı tarafından finansal kiralama sözleşmesine göre yapılan kira ödemelerinin borç anapara ödemesi ve faiz gideri olarak ayrıştırılması, bu ayrıştırma işleminin her bir dönem sonunda (finansal kiralama sözleşmesinde yer alan kira ödemelerinin yapılacağı tarih) kalan borç tuta-

rına sabit bir dönemsel faiz oranı uygulanmak suretiyle yapılması, hesaplanan faiz giderlerinin ise ilk yıl iktisadi kıymetin maliyetine eklenmesi sonraki yıllar ise gider veya maliyet olarak dikkate alınması gerekmektedir.

Öte yandan, finansal kiralama yoluyla edinilen kıymete ilişkin olarak kiralama süresi içinde sözleşmeye istinaden yabancı para üzerinden yapılan kira ödemelerinin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan kur farkının da, ilk yıl iktisadi kıymetin maliyetine eklenmesi sonraki yıllar ise gider veya maliyet olarak dikkate alınması gerekmektedir...”¹

Döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmesine ilişkin olarak yapılan değerlendirmeler sonucu ortaya çıkan faiz ve kur farkının dönemlerine göre gider olarak mı yoksa maliyet olarak mı dikkate alınacağı konusunda farklılıklar bulunmaktadır. Yukarıda yer alan tebliğ ve özelge hükümleri gereğince; faiz ve kur farkının dönemler itibari ile ne şekilde dikkate alınması gerektiği aşağıda bentler halinde yer almaktadır;

-Kiracı tarafından döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmesine ait kira ödemelerinin borç anapara ödemesi ve faiz gideri olarak ayrıştırılması, bu ayrıştırma işlemi sonucu hesaplanan faiz tutarlarından aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmı iktisadi kıymetin maliyeti ile ilişkilendirilmeli sonraki yıllar ise gider veya maliyet olarak dikkate alınması gerekmektedir,

- Döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmesine ait kira ödemelerinin değerlendirilmesi sonucu kiracı aleyhine ortaya çıkan kur farkının; aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmı iktisadi kıymetin maliyeti ile ilişkilendirilmeli sonraki yıllar ise gider veya maliyet olarak dikkate alınması gerekmektedir,

- Döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmesine ait kira ödemelerinin değerlendirilmesi sonucu kiracı lehine ortaya çıkan kur farkının; aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmı iktisadi kıymetin maliyeti ile ilişkilendirilmeli sonraki döneme ilişkin olanların ise kambiyo geliri olarak değerlendirilmeli veya maliyetten düşülmesi gerekmektedir, *Burada önemli bir husus öne çıkmaktadır;* döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmesinde yer alan süreden önce herhangi bir sebeple sözleşmenin sona ermesi durumunda, kiracı tarafından iktisadi kıymetin maliyetine eklenen ve henüz itfa edilmeyen faiz ve kur farkının ne olacağıdır. Bu hususa yönelik olarak 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 290. Maddesinde ve 319 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde bir hüküm bulunmamaktadır.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun **Özel Maliyet Bedellerinin İtfası** başlıklı 327. Maddesinde; *“Gayrimenkullerin, elektrik üretim ve dağıtım varlıklarının ve gemilerin iktisadî kıymetlerini artıran ve 272 nci maddede yazılı özel maliyet bedelleri, kira veya işletme hakkı süresine göre eşit yüzdelerle itfa edilir. Kira veya işletme hakkı süresi dolmadan, kiralanan veya işletme hakkı alınan şeyin boşaltılması veya işletme hakkının herhangi bir sebepten sona ermesi halinde henüz itfa edilmemiş olan giderler, boşaltma veya hakkın sona erdiği yılda bir defada gider yazılır.”* hükmü yer almaktadır.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 290. Maddesinde ve 319 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde bir hüküm bulunmamakta olduğu yukarıda ifade edilmişti. Ancak 213 sayılı Vergi Usul Kanununda yer alan ve benzer nitelikte sayılabilecek düzenlemelerin yer aldığı “Özel Maliyet Bedellerinin İtfası” başlıklı 327.maddesi de göz

¹ <http://www.gib.gov.tr/node/100407/pdf>, Erişim Tarihi:15 Aralık 2018.

önünde bulundurulduğunda; kiracı tarafından iktisadi kıymetin maliyetine eklenen sözleşme bitiş tarihi itibari ile de itfa edilemeyen faiz ve kur farkının sözleşmenin sona erdiği dönemde doğrudan gider olarak dikkate alınması gerektiği kanaatindeyiz.

2.2- Amortisman Yönünden Değerlendirme

213 sayılı Vergi Usul Kanununun "Amortisman Mevzuu" başlıklı 313. Maddesinde; "...İşletmede bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunan gayrimenkullerle 269'uncu madde gereğince gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetlerin, alet, edevat, mefruşat, demirbaş ve sinema filmlerinin birinci kısımdaki esaslara göre tespit edilen değerinin bu Kanun hükümlerine göre yok edilmesi amortisman mevzuunu teşkil eder..." hükmü yer almaktadır.

319 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde özetle aşağıdaki bilgiler yer almaktadır;

"...B-Kiracıya ilişkin hükümler:

...2-Kiracı tarafından aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı, Vergi Usul Kanununun üçüncü kitabının üçüncü kısmının birinci bölümü ve ilgili genel tebliğlerde kiralama konusu iktisadi kıymet için belirlenmiş usul ve esaslar çerçevesinde amortisman ve Kanunun Mükerrer 298 inci maddesi uyarınca da yeniden değerlemeye tâbi tutulacaktır. Diğer bir ifadeyle, kullanım hakkı, Vergi Usul Kanunu ve ilgili genel tebliğlerde bu iktisadi kıymet için tespit edilmiş amortisman sürelerinde amorti edilecektir. Sözleşmenin fesh olması halinde kalan dönemler için iktisadi kıymetle ilgili olarak amortisman ayrılma ve yeniden değerlendirme işlemleri yapılmayacaktır..."

T.C. Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Usul

Grup Müdürlüğü'nün 08.06.2011 tarih ve B.07.1. GİB.4.34.19.02-019.01-667 sayılı özelgesinde özetle aşağıdaki hususlar yer almaktadır;

"Finansal Kiralama(leasing) yöntemiyle aktifinize kaydedilen iktisadi kıymetin iktisap edildiği tarih itibarıyla kiralama konusu iktisadi kıymetin rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile belirleyeceğiniz kullanım hakkı üzerinden iktisadi kıymetin faydalı ömrüne göre amortisman ayırmanız mümkün bulunmakta olup..."²

T.C. Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Usul Grup Müdürlüğü'nün 04.07.2013 tarih ve 11395140-019.01-977 sayılı özelgesinde özetle aşağıdaki hususlar yer almaktadır;

"...şirketinizce ofis olarak kullanılmak üzere finansal kiralama yolu ile dört yıllığına kiralanacak ve sözleşme süresi sonunda devralınacak gayrimenkul için yapılan ödemelerin, kira süresi boyunca "Haklar" hesabında, devirden sonra ise "Binalar" hesabında takip edilmek suretiyle 333 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinin eki listenin "1.Binalar" başlıklı bölümünün "1.3.Belirli bir kısmı işyeri olarak kullanılan meskenler" başlıklı alt bölümünde değerlendirilerek 50 yıl içerisinde itfa edilmesi gerekmektedir..."³

T.C. Gelir İdaresi Başkanlığı Kahramanmaraş Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Grup Müdürlüğü'nün 29.08.2014 tarih ve 47285862-VUK-1-15 sayılı özelgesinde özetle aşağıdaki hususlar yer almaktadır;

"...şirketiniz tarafından finansal kiralama işlemine konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı ve sözleşmeden doğan borcun, kiralama konusu iktisadi kıymetin rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilmesi ve aktifleştirilen

² <http://www.gib.gov.tr/node/100652/pdf>, Erişim Tarihi:15 Aralık 2018.

³ <http://www.gib.gov.tr/node/100264/pdf>, Erişim Tarihi:16 Aralık 2018.

finansal kiralamaya konu iktisadi kıymeti kullanma hakkının, Vergi Usul Kanununun üçüncü kitabının üçüncü kısmının birinci bölümü ve ilgili genel tebliğlerde kiralama konusu iktisadi kıymet için belirlenmiş usul ve esaslar çerçevesinde amortismanla tâbi tutulması gerekmektedir...⁴

Yukarıda yer alan bilgiler birlikte değerlendirildiğinde; 213 sayılı Vergi Usul Kanununun üçüncü kitabının üçüncü kısmının birinci bölümü ve ilgili tebliğlerde(333 seri No.lu ve ilgili VUK Tebliği) belirlenmiş usul ve esaslar çerçevesinde; kiralama konusu iktisadi kıymetler için belirlenmiş faydalı ömürleri dikkate alınarak amortisman ayırma işleminin yerine getirilmesi gerekmektedir.

2.3- Muhasebe Kayıtları Yönünden Değerlendirme

Bu bölümde; döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmeleri için kiracı tarafından kullanılacak hesapların tanımları ve işleyişi ile örnek olay üzerinden muhasebe kayıtlarına yer verilerek sureti ile değerlendirmeler yapılacaktır.

26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete'de(Mükerrer) yayımlanan *1 sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği*'nde yer alan ve finansal kiralama işlemlerinde kiracılar için kullanılması gereken hesaplar aşağıda "hesap tanımları" ve "hesapların işleyişi" şeklinde yer almaktadır.

-260 Haklar Hesabı: İmtiyaz, patent, lisans, ticari marka ve unvan gibi bir bedel ödenecek elde edilen bazı hukuki tasarruflar ile kamu otoritelerinin işletmeye belirli alanlarda tanıdığı kullanma, yararlanma gibi yetkiler dolayısıyla yapılan harcamaları kapsar.

İşleyişi: Edinilen haklar, maliyet bedelleri ile bu hesaba borç kaydedilir. Yararlanma süreleri içerisinde, yararlanma sürelerinin belli olmama-

sı durumunda, 5 yıllık sürede eşit taksitlerle itfa olunarak yok edilir.

- 268 Birikmiş Amortismanlar Hesabı: Maddi olmayan duran varlık bedellerinin, kullanılabilecekleri süre içerisinde yok edilebilmesini sağlamak amacıyla kullanılan hesaptır.

İşleyişi: Ayrılan amortismanlar, ilgili gider hesapları karşılığında bu hesaba alacak; kullanım hakkı sona erenler ya da elden çıkarılanlar hesaba borç, ilgili varlık hesabına alacak kaydedilir.

- 660 Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-) hesabı: Bir yıla kadar vadeli olan borçlanmalarla ilgili olarak yüklenilen ve varlıkların maliyetine eklenmeyen faiz ve benzeri diğer giderlerin izlendiği hesaptır.

- 661 Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri (-) hesabı: Bir yılı aşan vadeli borçlanmalarla ilgili faiz ve benzeri giderlerin izlendiği hesaptır.

- 780 Finansman Giderleri Hesabı ve İşleyişi: İşletme faaliyetlerinin aksamadan yürütülebilmesi amacıyla borçlanılan tutarlarla ilgili faiz, kur farkları, komisyon ve benzeri giderler bu hesaba borç kaydedilir."

16.12.1993 tarih ve 21790 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan *2 sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği*'nde yer alan ve finansal kiralama işlemlerinde kiracılar için kullanılması gereken hesap aşağıda "hesap tanımları" ve "hesap işleyişi" şeklinde yer almaktadır.

-646 Kambiyo Karları Hesabı: Kambiyo kârlarının izlendiği hesaptır.

İşleyişi: Kambiyo işlemlerinden doğan kârlar bu hesaba alacak yazılır."

31.07.2003 tarih ve 25185 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan *11 seri No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği*'nde yer alan ve finansal kiralama işlemlerinde kiracılar için kullanılması gereken hesaplar aşağıda "hesap tanımları" ve "hesapların işleyişi" şeklinde yer almaktadır.

⁴ <http://www.gib.gov.tr/node/99987/pdf>, Erişim Tarihi:16 Aralık 2018.

“- 301 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar: Bu hesap, kiracıların finansal kiralama yapanlara olan ve vadesi 1 yılı geçmeyen borçlarının izlendiği hesaptır.

İşleyişi: Finansal kiralama sözleşme tutarı bu hesaba alacak, finansal kiralamaya konu olan ilgili varlık hesabına kira ödemelerinin bugünkü değeri ile borç ve bu iki tutar arasındaki fark da “302-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” hesabına borç kaydedilir.

- 302 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-): Finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan borçlar ile kiralanan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki farkı gösteren henüz ödenmemiş finansal kiralama borçlanma maliyetlerinin izlendiği hesaptır.

İşleyişi: Finansal kiralama sözleşme tutarı ile finansal kiralamaya konu olan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark “Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” olarak bu hesaba borç kaydedilir. Kiralama sözleşmesine uygun olarak tamamlanan her dönem sonunda gerçekleşmiş olan faiz giderleri tutarları bu hesaba alacak “66-Borçlanma Maliyetleri” hesap grubunda ilgili borçlanma gideri hesabına borç olarak kaydedilir.

- 401 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar: Bu hesap, kiracıların finansal kiralama yapanlara olan ve vadesi 1 yılı aşan borçlarının izlendiği hesaptır.

İşleyişi: Finansal kiralama sözleşme tutarı bu hesaba alacak, finansal kiralamaya konu olan ilgili varlık hesabına kira ödemelerinin bugünkü değeri ile borç ve bu iki tutar arasındaki fark da “402-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” hesabına borç kaydedilir. Dönemsellik varsayımına uygun olarak dönem sonlarında, izleyen dönemi ilgilendiren tutar, “301- Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar” hesabına alacak, bu hesaba borç kaydedilir.

- 402 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri (-): Finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden

doğan ve vadesi bir yılı aşan borçlar ile kiralanan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki farkı gösteren henüz ödenmemiş finansal kiralama borçlanma maliyetlerinin izlendiği hesaptır.

İşleyişi: Finansal kiralama sözleşme tutarı ile finansal kiralamaya konu olan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark “Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” olarak bu hesaba borç kaydedilir. Kiralama sözleşmesine uygun olarak tamamlanan ve her dönem sonunda izleyen döneme ilişkin tutar “302- Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” hesabına borç, bu hesaba alacak kaydedilir.”

Örnek Olay: XYZ Ltd. Şti. Güneş enerji santralleri ile elektrik üretmek üzere kurulmuş olup ABC finansal kiralama şirketi ile döviz cinsinden 01.01.2015 tarihinde finansal kiralama sözleşmesi imzalamıştır. 05.01.2015 itibari ile kiralamaya konu güneş enerji santralleri XYZ Ltd. Şti.’ne teslim edilmiş ve 05.01.2015 tarihinde elektrik üretimi başlamıştır. Kiralama konusu güneş enerji santrallerinin rayiç bedeli 100.000,00 \$’dır. Kiralama Sözleşmesinin süresi 10 yıl, güneş enerji santrallerinin faydalı ömrü 10 yıl, Kiralamada uygulanan sözleşmede taraflarca belirlenen faiz oranı %5, kira ödemeleri her yılın 31 Aralık Günü eşit taksitler halinde ödenecek, KDV oranı %1 olarak dikkate alınacaktır.

Finansal Kiralama Sözleşmesinde yer alan bazı bilgiler;

- XYZ Ltd. Şti. ile ABC finansal kiralama şirketi arasında düzenlenen finansal kiralama sözleşmesinde (özetle) ;“Kiracının Kiralananı Satın Alma Hakkı başlıklı Maddesinde; “...Sözleşme süresi sonunda, sözleşme hükümleri ve ödeme planı gereği borcu bulunmayan kiracının, kiralananı Ek-... Özel şartlarda belirtilen bedel karşılığında satın alma hakkı vardır...” hükmü yer almaktadır.
- Finansal Kiralama Sözleşmesi ekindeki “Ödeme Planı”na ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

ÖDEME PLANI TABLOSU							
Tarih	Para Birimi	Yıllık Kira Tutarı (Anapara +Faiz)	Faiz Tutarı	Anapara Tutarı	KDV Tutarı	KDV Dahil Kira Tutarı	Kalan Anapara Tutarı
		A	B	C=A-B	D=A*0,01	E=A+D	F=Anapara-C
01.01.2016	Dolar	---	---	---	---	---	100.000,00
31.12.2015	Dolar	12.950,46	5.000,00	7.950,46	129,50	13.079,96	92.049,54
31.12.2016	Dolar	12.950,46	4.602,48	8.347,98	129,50	13.079,96	83.701,56
31.12.2017	Dolar	12.950,46	4.185,08	8.765,38	129,50	13.079,96	74.936,17
31.12.2018	Dolar	12.950,46	3.746,81	9.203,65	129,50	13.079,96	65.732,52
31.12.2019	Dolar	12.950,46	3.286,63	9.663,83	129,50	13.079,96	56.068,69
31.12.2020	Dolar	12.950,46	2.803,43	10.147,03	129,50	13.079,96	45.921,66
31.12.2021	Dolar	12.950,46	2.296,08	10.654,38	129,50	13.079,96	35.267,29
31.12.2022	Dolar	12.950,46	1.763,36	11.187,10	129,50	13.079,96	24.080,19
31.12.2023	Dolar	12.950,46	1.204,01	11.746,45	129,50	13.079,96	12.333,74
31.12.2024	Dolar	12.950,46	616,69	12.333,77	129,50	13.079,96	0,00
Toplam	Dolar	129.504,60	29.504,57	100.000,00	1.295,00	130.799,60	---

Not: Örnek olay aşağıdaki tarih ve kurlar dikkate alınarak ayrı ayrı çözümlenecek ve muhasebeleştirilecektir.

Örnek Olay (1): 01.01.2015 tarihi Dolar(\$)

Kuru:2,60 TL

31.12.2015 tarihi Dolar(\$)

Kuru:3,00 TL

Örnek Olay (2): 01.01.2015 tarihi Dolar(\$)

Kuru:2,60 TL

31.12.2015 tarihi Dolar(\$)

Kuru:2,40 TL

Cevap:

*213 sayılı VUK'un Finansal kiralama işlemlerinde değerlendirme başlıklı mükerrer 290. maddesinde ; "...Kiralama işleminde; iktisadî kıymetin mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi, kiracıya kira süresi sonunda iktisadî kıymeti rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması, kiralama süresinin iktisadî kıymetin ekonomik ömrünün % 80'inden daha büyük bir bölümünü kapsamaması,.... hallerinden herhangi birinin varlığı durumunda kiralama işlemi finansal kiralama kabul edilir." hükmü yer almaktadır.

213 sayılı VUK'un Finansal kiralama işlemlerinde değerlendirme başlıklı mükerrer 290. Mad-

desinde yer alan şartlardan satın alma hakkı tanınması ve kiralama süresi iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün % 80'inden daha büyük bir bölümünü kapsamaması (Güneş enerjisi santrallerinde (GES) amortisman süresi 10 yıl) şartlarını taşımaktadır.

*213 sayılı VUK'un Finansal kiralama işlemlerinde değerlendirme başlıklı mükerrer 290. maddesinde ; "Kiracı tarafından finansal kiralama işlemine konu iktisadî kıymeti kullanma hakkı ve sözleşmeden doğan borç, kiralama konusu iktisadî kıymetin rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilir." ve "Kira Ödemelerinin Bugünkü Değeri: Kira ödemelerinin, sözleşme tarihinde, kiralamada kullanılan faiz oranının dikkate alınması suretiyle hesaplanan bugünkü değerlerinin toplamıdır." hükümleri yer almaktadır.

Finansal kiralama sözleşmesinde yer alan tutarlara Net Bugünkü Değer formülü uygulanmak sureti ile hesaplanan tutar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

$$\text{Net Bugünkü Değer: Taksit Tutarı} \times \frac{1 - (1/(1+r)^n)}{r} \rightarrow 12.950,46 \times \frac{1 - (1/(1+0,05)^{10})}{0,05} \rightarrow 100.000,00\$$$

r:Faiz oranı
n:Kiralama süresi

Kiralanan iktisadi kıymetin rayiç bedeli ve kira ödemelerinin bugünkü değeri birbirine eşit olup, 213 sayılı VUK'un "Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme" başlıklı mükerrer 290. maddesi dikkate alınarak finansal kiralama işlemlerinde değerlendirme işlemi ve defter kayıtları gerçekleştirilirken 100.000,00 \$'ın esas alınması gerekmektedir.

*Yukarıda yer alan değerlendirmeler sonucu; kiracı olan XYZ Ltd. Şti. tarafından yapılması gereken muhasebe kayıtları ve bu kayıtlara ilişkin açıklamalar kur değerleri dikkate alınmak sureti ile aşağıda kısımlar halinde yer almaktadır. 2015 yılını takip eden yıllar için yapılacak olan kayıtlarda; ilgili dönem için hesaplanan faiz ve oluşması

halinde kur farkının(lehe/aleyhe) da dikkate alınmak sureti ile aşağıdaki kayıtların tekrarlanarak (dönemsellik ilkesi gereği) yapılması gerektiği göz ardı edilmemelidir.)

Örnek Olay (1) Cevap:

- 319 sıra No.lu VUK Genel Tebliğinde yer alan "...Finansal kiralama konusu iktisadi kıymet, kullanma hakkı olarak aktife alınacak karşılığında ise kiralayana olan borç pasife kaydedilecektir..." hususu yer almaktadır. 11 seri No.lu Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliğinde yer alan hususlar çerçevesinde kiracının yapması gereken ilk kayıt (***İktisadi Kıymetin Aktife Alınma Kaydı***);

xx	01.01.2015	
260 Haklar (Kiralama Konusu İktisadi Kıymetin Rayiç Bedeli veya Sözleşmeye Göre Yapılacak Kira Ödemelerinin Bugünkü Değerinden Düşük Olanı) (100.000,00\$x2,60TL)		260.000,00
302 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-) (Cari Döneme İlişkin Faiz Tutarı) (5.000,00\$x2,60TL)		13.000,00
402 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-) (Gelecek Dönemlere İlişkin Faiz Tutarı) (24.504,57\$x2,60TL)		63.711,88
301 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar (Cari Döneme İlişkin Anapara+Faiz Tutarı) (12.956,46\$x2,60TL)		33.671,20
401 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar (Gelecek Dönemlere İlişkin Anapara+Faiz Tutarı) (116.554,14\$x2,60TL)		303,040,84

- 213 sayılı VUK'un "Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme" başlıklı mükerrer 290. Maddesinde(özetle) ; "...Kiracı tarafından finansal kiralama sözleşmesine göre yapılan kira ödemeleri, borç anapara ödemesi ve faiz gideri olarak ayrıştırılır..." hükmü yer almaktadır.

Döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmesine ait kira ödemelerinin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan faiz ve kur farkının, aktifleş-

tirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmı iktisadi kıymetin maliyeti ile ilişkilendirilmeli sonraki yıllar ise gider veya maliyet olarak dikkate alınarak kayıtların gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

11 seri No.lu Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliği uyarınca kiracı tarafından sözleşmeye istinaden yapılan 31.12.2015 tarihli kira ödeme kaydı(1\$:3,00 TL)(**Kira Ödeme Kaydı**);

xx	31/12/2015	
301 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar		33.671,20
(Cari Döneme İlişkin Anapara+Faiz Tutarı)		
(12.950,46\$x2,60TL)		
260 Haklar		18.180,18
(Faiz Tutarı +Oluşan Aleyhte Kur Farkı)		
(Faiz:5.000,00\$x2,60 TL)+(Kur Farkı:12.950,46\$x(3,00TL-2,60TL)		
191 İndirilecek KDV		388,50
(129,50\$x3,00TL)		
102 Bankalar		39.239,88
(12.950,46\$+129,50\$)x3,00TL)		
302 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-)		13.000,00
(Faiz Tutarı)(Faiz:5.000,00\$x2,60 TL)		

- 301 ve 401 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar Hesabına, 302 ve 402 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyeti Hesabına ilişkin 01.01.2015 ve 31.12.2015

tarihli döviz kurları dikkate alınarak 213 sayılı VUK'un 280.maddesi gereğince yapılan değerlendirme işlemi sonucu hesaplanan tutarlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Hesap Kodu- Hesap Adı	Borç (TL)	Alacak (TL)	Bakiye (TL)	Dönem Sonu İtibari İle Bakiyesi Olan Hesaplara İlişkin 01.01.2015 Tarihli Değerleme 1\$=2,60 TL (A)	Dönem Sonu İtibari İle Bakiyesi Olan Hesaplara İlişkin 31.12.2015 Tarihli Değerleme 1\$=3,00 TL (B)	Değerleme Farkı(TL) (C=B-A) (Kiracı Aleyhine Oluşan Fark)
301 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar Hsb.	(12.956,46\$x 2,60TL)= 33.671,20TL	(12.956,46\$x 2,60TL)= 33.671,20 TL	0,00	---	---	---
302(-) Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyeti Hsb.	(5.000,00\$x 2,60TL)= 13.000,00TL	(5.000,00\$x 2,60TL)= 13.000,00 TL	0,00	----	----	----
401 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar Hsb.	0,00	(116.554,14\$x 2,60TL)= 303,040,84TL	(116.554,14\$x 2,60TL)= 303,040,84TL	(116.554,14\$x 2,60TL)= 303,040,84 TL	(116.554,14\$x 3,00TL)= 349.662,42 TL	46.621,58TL
402(-) Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyeti Hsb.	(24.504,57\$x 2,60TL)= 63.711,88TL	0,00	(24.504,57\$x 2,60TL)= 63.711,88 TL	(24.504,57\$x 2,60TL)= 63.711,88 TL	(24.504,57\$x 3,00TL)= 73.513,71 TL	9.801,83TL

Döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmesine ilişkin gelecek dönemlere ait kira ve anapara ödemeleri üzerinden yapılan değerlendirme sonucu **kiracı aleyhine oluşan** kur farkının(C sütunu), aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmının

iktisadi kıymetin maliyetine eklenmesi sonucu 11 seri No.lu Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliği uyarınca yapılması gereken Dönem Sonu Değerleme Kaydı aşağıda yer almaktadır **(401-402 No.lu Hesaplar Kur Farkı Değerleme Kaydı);**

xx	31/12/2015	
260 Haklar		36.819,75
402 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-)		9.801,83
401 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar		46.621,58
		/

- 213 sayılı Vergi Usul Kanununun üçüncü kitabının üçüncü kısmının birinci bölümü ve ilgili tebliğlerde(333 seri No.lu ve ilgili VUK Tebliği) belirlenmiş usul ve esaslar çerçevesinde, kiralama konusu iktisadi kıymet için belirlenmiş faydalı ömürleri dikkate alınarak amortisman ayırma işleminin yerine getirilmesi gerekmektedir.

333 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğine eki listenin "45.Elektrik Piyasası Faaliyetleri" başlıklı bölümünün "45.1.9. Güneş Enerji Santrali" alt bölümünde, Güneş Enerji Santralleri'nin 10

yıl içerisinde %10 oranı ile itfa edilmesi gerektiği hususu yer almaktadır.

260 Haklar Hesabının 31.12.2015 tarihi itibarı ile toplam değeri 314.999,93 TL olup ((01.01.2015 tarihli aktifleştirme kaydı =260.000,00 TL) + (31.12.2015 tarihli kur değerlemesinden oluşan fark+ dönem faiz tutarı= 18.180,18 TL) + (31.12.2015 tarihli kur değerlemesi(401 ve 402 nolu hesaplardan oluşan)= 36.819,75 TL)), iktisadi kıymet için dönem sonunda ayrılması gereken amortisman tutarı ve 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği gereğince yapılacak olan muhasebe kaydı aşağıda yer almaktadır(**Amortisman Kaydı**);

xx	31/12/2015	
730 Genel Üretim Gideri		31.499,99
268 Birikmiş Amortisman		31.499,99
(260 Haklar hesabı toplam değeri 314.999,93 TLx0,10)		

- 11 seri No.lu Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliği uyarınca dönem sonunda(31.12.2015) kısa vadeye aktarılan anapara ve faiz tutarları

rına ilişkin kayıt(Dönemsellik İlkesi Gereği)
(Faiz ve Anapara+Faiz Tutarlarının Kısa Dönem Hesaplarına Aktarılma Kaydı);

xx	31/12/2015	
302 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-)		13.807,48
(2016 yılına ilişkin Faiz Tutarı) (4.602,48\$x3,00 TL)		
402 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-)		13.807,48
(2016 yılına ilişkin Faiz Tutarı) (4.602,48\$x3,00 TL)		
401 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar		38.851,38
(2016 yılına ilişkin Anapara+Faiz Tutarı) (12.950,46\$x3,00 TL)		
301 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar		38.851,38
(2016 yılına ilişkin Anapara+Faiz Tutarı) (12.950,46\$x3,00 TL)		

- 319 sıra No.lu VUK Genel Tebliğinin "DEĞERLEME VE AMORTİSMAN UYGULAMASI" başlıklı II. bölümünde "Kiralayana ve Kiracıya İlişkin Hükümler" yer almaktadır.

Söz konusu tebliğin "Kiralayana İlişkin Hükümler" başlıklı bölümünde özetle ; "...
Kiralama konusu iktisadi kıymet ise, bu iktisadi kıymetin net bilanço aktif değerinden

kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu bulunan tutar ile değerlendirilecektir. İktisadi kıymetin net bilanço aktif değerinden kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu bulunan tutarın sıfır veya negatif olması halinde, iktisadi kıymet iz bedeliyle değerlendirilip aradaki fark iktisadi kıymetin elden çıkarılmasından elde edilen kazançlar gibi işleme tabi tutulacak olup gelir kaydedilmesi gerekmektedir. Finansal kiralama konusu iktisadi kıymetin net bilanço aktif değeri ile kira ödemelerinin bugünkü değeri çoğu zaman birbirine eşit olacağından finansal kiralama şirketi veya kiralayan, iktisadi kıymeti genel olarak iz bedeliyle kayıtlarında gösterecektir....” hükmü yer almaktadır. Ancak; konuyla ilgili olarak, 319 Sıra No.lu VUK Genel Tebliği’nde kiracı yönünden işlemlerin nasıl gerçekleştirileceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır.

T.C. Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Usul Grup Müdürlüğü’nün 04.07.2013 tarih ve 11395140-019.01-977 sayılı özelgesinde yer alan “...şirketinizce ofis olarak kullanılmak üzere finansal

kiralama yolu ile dört yıllığına kiralanacak ve sözleşme süresi sonunda devralınacak gayrimenkul için yapılan ödemelerin, kira süresi boyunca “Haklar” hesabında, devirden sonra ise “Binalar” hesabında takip edilmek suretiyle...”⁵ hükmü; finansal kiralama sözleşmesine konu iktisadi kıymetin, kira süresi sonlanana kadar 260 Haklar hesabında izlenmesi, kiralama süresi sonlanarak iktisadi kıymetin kiracının mülkiyetine geçtiği durumda ise 260 Haklar hesabında izlenen tutarların iktisadi kıymetin niteliğine göre ilgili Maddi Duran Varlık hesabına kaydedilmesi gerektiğini gösterir niteliktedir.

Finansal kiralama sözleşmesinin bittiği tarihe kadar hesaplanan faiz ve oluşması halinde kur farkının(olumlu/olumsuz) da dikkate alınmak sureti ile 1 Sıra No.lu Muhasebe Uygulama Genel Tebliği uyarınca aşağıdaki muhasebe kayıtlarının yapılması gerekmektedir. (Faizin ve oluşması halinde kur farkının; iktisap dönemi için iktisadi kıymetin maliyeti ile ilişkilendirilmeli, iktisap dönemini takip eden dönemler için maliyet ile ilişkilendirileceği veya gider/gelir olarak dikkate alınacağı hususlarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.) (İktisadi Kıymetin Kiracı Mülkiyetine Alınma Kaydı)

xx	GG/AA/YYYY		
		268 Birikmiş Amortisman	XX
		260 Haklar	XX
/			
xx	GG/AA/YYYY		
		253 Tesis Makine Cihaz	1,00
		191 İndirilecek KDV	0,01
		100 Kasa	1,01
/			

⁵ www.gib.gov.tr/node/100264/pdf, Erişim Tarihi:16.12.2018.

Örnek Olay (2) Cevap:

- 319 sıra No.lu VUK Genel Tebliği ve 11 seri No.lu Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliğinde yer alan hususlar çerçevesinde kiracının yapması gereken 01.01.2015 tarihli ilk kaydın "Örnek Olay (1) Cevabı" kısmının ilk kaydı olan "İktisadi Kıymetin aktife alınma kaydı" ile aynı olması gerektiği için söz konusu kayıt tekrar bu kısma alınmamıştır.
- Döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmesine ait kira ödemelerinin değer-

lemesi sonucu ortaya çıkan ve kiracı lehine kur farkının aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmının iktisadi kıymetin maliyeti ile ilişkilendirilmeli sonraki döneme ilişkin olanların ise kambiyo geliri olarak dikkate alınarak kayıtların gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

11 seri No.lu Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliği uyarınca kiracı tarafından sözleşmeye istinaden yapılan 31.12.2015 tarihli kira ödeme kaydı(1\$:2,40 TL)(Kira Ödeme Kaydı);

xx	31/12/2015	
301 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar		33.671,19
(Cari Döneme İlişkin Anapara+Faiz Tutarı)		
(12.950,46\$x2,60TL)		
260 Haklar		13.000,00
(Faiz Tutarı)		
(Faiz:5.000,00\$x2,60 TL)		
191 İndirilecek KDV		310,80
(129,50\$x2,40TL)		
102 Bankalar		31.391,90
(12.950,46\$+129,50\$)x2,40TL)		
302 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-)		13.000,00
(Faiz Tutarı)(Faiz:5.000,00\$x2,60 TL)		
260 Haklar		2.590,09
(Lehe Oluşan Kur Farkı)		
(Kur Farkı:12.950,46\$x(2,60TL-2,40TL)		

- 301 ve 401 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar Hesabına, 302 ve 402 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyeti Hesabına ilişkin 01.01.2015 ve 31.12.2015

tarihli döviz kurları dikkate alınarak 213 sayılı VUK'un 280.maddesi gereğince yapılan değerleme işlemi sonucu hesaplanan tutarlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Hesap Kodu- Hesap Adı	Borç (TL)	Alacak (TL)	Bakiye (TL)	Dönem Sonu İtibari İle Bakiyesi Olan Hesaplara İlişkin 01.01.2015 Tarihli Değerleme 1\$=2,60 TL (A)	Dönem Sonu İtibari İle Bakiyesi Olan Hesaplara İlişkin 31.12.2015 Tarihli Değerleme 1\$=2,40 TL (B)	Değerleme Farkı(TL) (C=B-A) (Kiracı Lehine Oluşan Fark)
301 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar Hsb.	(12.956,46\$ 2,60TL)= 33.671,20TL	(12.956,46\$ 2,60TL)= 33.671,20 TL	0,00	---	---	---
302(-) Ertelemiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyeti Hsb.	(5.000,00\$ 2,60TL)= 13.000,00TL	(5.000,00\$ 2,60TL)= 13.000,00 TL	0,00	----	----	----
401 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar Hsb.	0,00	(116.554,14\$ 2,60TL)= 303,040,84TL	(116.554,14\$ 2,60TL)= 303,040,84TL	(116.554,14\$ 2,60TL)= 303,040,84 TL	(116.554,14\$ 2,40TL)= 279.729,93 TL	-23.310,91TL
402(-) Ertelemiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyeti Hsb.	(24.504,57\$ 2,60TL)= 63.711,88TL	0,00	(24.504,57\$ 2,60TL)= 63.711,88 TL	(24.504,57\$ 2,60TL)= 63.711,88 TL	(24.504,57\$ 2,40TL)= 58.810,96 TL	-4.900,92TL

Döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmesine ilişkin gelecek dönemlere ait kira ve anapara ödemeleri üzerinden yapılan değerlendirme sonucu kiracı lehine oluşan kur farkının(C sütunu), aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmının iktisadi

kıymetin maliyetinden düşülmesi sonucu 11 seri No.lu Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliği uyarınca yapılması gereken Dönem Sonu Değerleme Kaydı aşağıda yer almaktadır (401-402 nolu hesaplar Kur Farkı Değerleme Kaydı);

xx		31/12/2015	
401 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar		23.310,91	
260 Haklar		18.409,99	
402 Ertelemiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-)		4.900,92	

- 260 Haklar Hesabının 31.12.2015 tarihi itibari ile toplam değeri 221.999,92 TL olup ((01.01.2015 tarihli aktifleştirme kaydı =260.000,00 TL) + (31.12.2015 tarihli dönem faiz tutarı= 13.000,00 TL) - (31.12.2015 tarihli kira ödemesine ilişkin lehe oluşan kur farkı =2.590,09 TL) - (31.12.2015 tarihli kur değerlemesi(401

ve 402 nolu hesaplardan oluşan)(lehe oluşan kur farkı)= 18.409,99 TL)), iktisadi kıymet için dönem sonunda ayrılması gereken amortisman tutarı ve 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği gereğince yapılacak olan muhasebe kaydı aşağıda yer almaktadır (Amortisman Kaydı);

xx	31/12/2015	
	730 Genel Üretim Gideri	22.199,99
	268 Birikmiş Amortisman	22.199,99
	(260 Haklar hesabı toplam değeri 221.999,92 TLx0,10)	
<hr/>		
- 11 seri No.lu Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliği uyarınca dönem sonunda(31.12.2015) kısa vadeye aktarılan anapara ve faiz tutarlarına ilişkin kayıt(Dönemsellik İlkesi Gereği) (Faiz ve Anapara+faiz Tutarlarının Kısa Dönem Hesaplarına Aktarılma Kaydı);		

xx	31/12/2015	
	302 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-)	11.045,95
	(2016 yılına ilişkin Faiz Tutarı) (4.602,48\$ x2,40 TL)	
	402 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri(-)	11.045,95
	(2016 yılına ilişkin Faiz Tutarı) (4.602,48\$ x2,40 TL)	
	401 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar	31.081,10
	(2016 yılına ilişkin Anapara+Faiz Tutarı) (12.950,46\$ x2,40 TL)	
	301 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar	31.081,10
	(2016 yılına ilişkin Anapara+Faiz Tutarı) (12.950,46\$ x2,40 TL)	
<hr/>		

- Finansal kiralama sözleşmesine konu iktisadi kıymetin; kira süresi sonlanana kadar 260 Haklar hesabında izlenmesi, kiralama süresi sonlanarak iktisadi kıymetin kiracının mülkiyetine geçtiği durumda ise 260 Haklar hesabında izlenen tutarların iktisadi kıymetin niteliğine göre ilgili Maddi Duran Varlık hesabına kaydedilmesi gerektiği hususunun "Örnek Olay (1) Cevabı" kısmında yer alması ve 1 sıra No.lu Muhasebe Uygulama Genel Tebliği uyarınca kiracının yapacağı kaydın da "İktisadi Kıymetin Kiracı Mülkiyetine Alınma Kaydı" ile aynı olması gerektiği için söz konusu bilgiler ve kayıtlar tekrar bu kısma alınmamıştır.

SONUÇ

Finansal kiralama, kira süresi sonunda mül-

kiyet hakkının kiracıya devredilip devredilmediğine bakılmaksızın bir iktisadî kıymetin mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan tüm riskler ile yararların kiracıya bırakılması sonucunu doğuran işlemlerdir.

Yazımızda yer aldığı ve aşağıda kısımlar halinde özetlendiği üzere; döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmelerinin değerlendirilmesi ve muhasebeleştirilmesinde dönemler itibari ile farklı işlemlerin farklı kayıtların yapılması gerekmektedir.

- Finansal kiralama sözleşmesi nedeni ile oluşan faiz tutarlarının; aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmı iktisadi kıymetin maliyeti ile ilişkilendirilmeli, sonraki yıllar ise gider veya maliyet olarak dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır.

- Finansal kiralama sözleşmesi nedeni ile kiracı aleyhine ortaya çıkan kur farkının; aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmi iktisadi kıymetin maliyeti ile ilişkilendirilmeli, sonraki yıllar ise gider veya maliyet olarak dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır.
- Finansal kiralama sözleşmesi nedeni ile kiracı lehine ortaya çıkan kur farkının; aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmi iktisadi kıymetin maliyeti ile ilişkilendirilmeli, sonraki döneme ilişkin olanların ise kambiyo geliri olarak değerlendirilmeli veya maliyetten düşülmesi gerektiği açıklanmıştır.
- Finansal kiralama sözleşmelerine konu iktisadi kıymetlerin 333 seri No.lu VUK Genel Tebliğinde belirlenmiş faydalı ömürleri dikkate alınarak amortisman ayırma işleminin yerine getirilmesi gerektiği açıklanmıştır.

Sonuç olarak; döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmelerinin kiracılar açısından değerlendirilmesi ve ortaya çıkan kur farkları ile faizlerin dönemler itibari ile muhasebeleştirilmesi, finansal kiralama sözleşmesi ile kiralanana iktisadi kıymetlere uygulanacak amortisman oranlarının belirlenmesi konuları öncelikle 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda ve 319 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinden yararlanılarak açıklamalar yapılmış olup, Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (163,333,334) ile Gelir İdaresi Başkanlığı(ve Kırşehir Defterdarlığı) bünyesinde verilen özeldeler çerçevesinde de ilgili konu detaylandırılmış ve konu örnek olay üzerinde de ele alınarak ayrıntılı şekilde değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

KAYNAKÇA

- 1 sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği(26.12.1992), Ankara: Resmi Gazete (21447 sayılı)
- 2 sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği(16.12.1993), Ankara: Resmi Gazete (21790 sayılı)
- 11 seri No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği(31.07.2003), Ankara: Resmi Gazete (25185 sayılı)
- 163 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği(27.01.1985), Ankara: Resmi Gazete (18648 sayılı)
- 319 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği(01.07.2003), Ankara: Resmi Gazete (25155 sayılı)
- 333 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği(28.04.2004), Ankara: Resmi Gazete (25446 sayılı)
- 334 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği(05.05.2004), Ankara: Resmi Gazete (25453 sayılı)
- Gelir İdaresi Başkanlığı, Finansal Kiralama İşleminde Sonra Oluşan Anapara Kur Farkları ile Faizlerin İlk Yıl İktisadi Kıymetin Maliyetine Eklenmesi, Sonraki Yıllar ise Gider veya Maliyet Olarak Dikkate Alınması, <http://www.gib.gov.tr/node/100407/pdf>, Erişim Tarihi: 15 Aralık 2018.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, Finansal Kiralamaya Konu İktisadi Kıymetin Kullanım Hakkının Amortisman Yoluyla İfta Edilmesi, <http://www.gib.gov.tr/node/100652/pdf>, Erişim Tarihi: 15 Aralık 2018.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, Finansal Kiralama Yoluyla Dört Yıllığına Kiralanana Gayrimenkul İçin Kira Süresi Esas Alınarak %25 Oranında Amortisman Ayrılıp Ayrılamayacağı, <http://www.gib.gov.tr/node/100264/pdf>, Erişim Tarihi: 16 Aralık 2018.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, Aktifleştirilen Finansal Kiralamaya Konu İktisadi Kıymeti Kullanma Hakkının, İlgili Genel Tebliğlerde Kiralama Konusu İktisadi Kıymet İçin Belirlenmiş Usul ve Esaslar Çerçevesinde Amortisman Tabi Tutulması Gerektiği, <http://www.gib.gov.tr/node/99987/pdf>, Erişim Tarihi: 16 Aralık 2018.
- T.C. Yasalar(04.01.1961).213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Ankara: Resmi Gazete (10703 sayılı)